

викладач: Головін О.М. ел. адрес: immandjob040779@gmail.com

група ДК 09-17-КФ,

завдання з дисципліни: «Фінансова діяльність»

ТЕМА 2. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА: ОСОБЛИВОСТІ ЇХ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ

План лекції

2.1. Сутність фінансових результатів: історичний аспект та сучасність

2.2. Види прибутку підприємства

2.3. Особливості формування фінансових результатів діяльності підприємства

2.4. Використання та розподіл прибутку підприємства

Контрольні питання:

- визначити поняття фінансовий результат, прибуток, збиток;
- надати приклади щодо трактування поняття прибуток різними вченими;
- визначити основні види прибутку підприємства;
- визначити поняття чистий дохід та валовий прибуток підприємства.
- визначити схему формування фінансового результату підприємства та його складові, сформулювати основні види прибутку;
- визначити основні напрями розподілу прибутку підприємством;
- визначити необхідність аналізу прибутку.

Матеріал лекції

2.1. Сутність фінансових результатів: історичний аспект та сучасність

Трактування сутності фінансових результатів є важливою науковою проблемою. Ця категорія залишаються в центрі уваги вчених у сфері філософії, економічної теорії, мікроекономіки, макроекономіки, фінансів, менеджменту, бухгалтерського обліку і містить багато суперечностей.

Так, в економічній науці не існує єдиного трактування категорії «фінансові результати». Полеміка протягом десятиліть значною мірою розгорталася навколо суті, форм та джерел формування результатів діяльності, методики їх визначення. Етимологічно поняття «фінансові результати» трактують як різницю між доходами

та витратами підприємства за певний час, «прибуток» – як зростання, збільшення, приріст, зиск, «збиток» – як матеріальні втрати, протилежність прибутку.

Економічні словники містять наступні трактування понять «прибуток» і «збиток»: «прибуток» – перевищення доходів від продажу товарів і послуг над витратами на виробництво і продаж цих товарів», тоді як перевищення витрат на виробництво і продаж товарів над доходами від їх продажу є збитком; «прибуток – економічна категорія, що виражає кінцеві результати господарської діяльності окремого підприємства, галузі, національної економіки в цілому; одна з основних форм вартості додаткового продукту; одна з форм чистого доходу», збиток – перевищення перенесеної вартості над заново створеною, що забезпечується виробництвом необхідного продукту; «прибуток – різниця виручки, отриманої від продажу продукції і повними альтернативними факторними витратами, пов'язаними з виготовленням цієї продукції», збиток – навпаки, перевищення альтернативних факторних витрат над виручкою від продажу продукції; „прибуток – сума, яка складає різницю між доходом та витратами.

Дохід, джерелом якого є додана вартість; дохід, одержаний від якого-небудь роду діяльності, справи; приріст, збільшення чого-небудь, будь-яка вигода, користь, тоді збиток можна охарактеризувати як негативну різницю доходу і витрат, втрати в результаті певного роду діяльності; «прибуток – різниця між всіма надходженнями підприємства і всіма витратами, пов'язаними з виробництвом і продажем товарів та послуг».

Залишкова сума після оплати факторів виробництва (робочої сили, капіталовкладень, сировини), збиток – перевитрати факторів виробництва, що не покриваються отриманим доходом. У свою чергу, нульовий фінансовий результат означає рівність доходу й витрат, а отже – відсутність прибутку та збитку, тобто беззбитковість.

Формування фінансових результатів підприємства включає три взаємопов'язаних етапи (процеси в діяльності підприємства): постачання, виробництво та збут, для здійснення яких потрібен капітал власників. Капітал, що приймає грошову форму, використовується підприємцями для закупівлі засобів

виробництва, предметів праці, найму робочої сили. Засоби й предмети праці є матеріально-речовою основою капіталу, яка безперервно вдосконалюється з розвитком науково-технічного прогресу. Тож прибуток (збиток) є результатом роботи всього капіталу, авансованого власниками в підприємницьку діяльність. Постійний капітал, як частка авансованого капіталу, в процесі виробництва не змінює своєї вартості та включає засоби виробництва й предмети праці. Їх вартість працею людини переноситься на вартість новоствореного продукту, і таким чином створюється перенесена вартість. Постійний капітал, що виступає фактором виробництва, не бере участі в процесі збільшення вартості та не створює додаткової вартості. Змінний капітал, як частка авансованого капіталу, витрачається підприємцями на закупівлю робочої сили. Саме працівники беруть участь у процесі виробництва заново створеної вартості. Вони витрачають необхідну працю, виготовляючи необхідний продукт, який оплачується заробітною платою, а потім додаткову працю, виготовляючи додатковий продукт чи додану вартість. Тому додана вартість створюється у сфері виробництва. Витрати підприємства (собівартість) включають матеріальні витрати й вартість необхідного продукту, тобто частину заробітної плати, витрати суспільства (вартість) – матеріальні витрати та всю заробітну плату працівників. Додана вартість існує незалежно від реалізації продукції, тоді як прибуток, збиток чи нульовий фінансовий результат без реалізації не виникають взагалі. За величиною прибуток може не співпадати з доданою вартістю, що врегульовується ринковою ціною, яка може покривати тільки матеріальні витрати, частину необхідного продукту, частину додаткового продукту чи їх перевищувати. В залежності від цього власники капіталу отримують збиток, нульовий фінансовий результат чи прибуток. Оскільки прибуток є джерелом доходів власників капіталу: підприємців-промисловців, підприємців-торговців, землевласників та банкірів, то й підлягає розподілу на заробітну плату, ренту, позиковий відсоток, інші виплати та власне прибуток, що залишається в розпорядженні власника капіталу. Такий підхід до формування фінансових результатів вважається бухгалтерським. Економічний підхід передбачає зменшення

бухгалтерського фінансового результату на величину неявних (внутрішніх) витрат.

При цьому можливі ситуації, коли :

- економічний прибуток є від'ємною величиною, що свідчить про необхідність пошуку вигідніших шляхів використання наявних ресурсів;

- економічний прибуток є нульовим – це означає, що підприємець отримує нормальний прибуток і альтернативне застосування вкладених ресурсів не збільшить його дохід;

- економічний прибуток є позитивним, що засвідчує ефективне використання ресурсів.

Підходи до трактування прибутку іншими класиками економічної думки узагальнено на рисунку 1.

Рис. 1. Основні концепції економічної сутності прибутку

Отже, узагальнюючи все вище наведене, можна підсумувати:

Прибуток підприємства як економічна категорія визначає кінцевий результат діяльності підприємства, одержання якого є необхідною умовою розширеного відтворення на підприємстві. Прибуток як економічний показник характеризує кінцевий фінансовий результат діяльності підприємства та є різницею між загальною сумою доходів і витратами на виробництво і реалізацію продукції з урахуванням збитків від господарських різних операцій. Таким чином, основною умовою одержання підприємством визначеної суми прибутку є перевищення доходів над витратами.

2.2. Види прибутку підприємства.

Відповідно до національних стандартів розрізняють наступні види прибутку:

–Валовий прибуток – різниця між чистим доходом від виконаних робіт і фактичною собівартістю виконаних робіт. Під чистим доходом розуміється дохід від виконаних робіт за вирахуванням відповідних податків, борів, знижок і т.п.;

–Прибуток від операційної діяльності визначається як сума алгебри валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, адміністративних витрат, витрат на збут і інших операційних витрат;

–Прибуток від звичайної діяльності до оподаткування визначається як сума алгебри прибутку (збитку) від операційною прибули, фінансових доходів, витрат і інших доходів і витрат (збитків);

–Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування і сумою податку на прибуток;

–Чистий прибуток (збиток) розраховується як сума алгебри прибули від звичайної діяльності і прибутку від надзвичайної діяльності і податку на цей прибуток.

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо.

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

2.3. Особливості формування фінансових результатів діяльності підприємства.

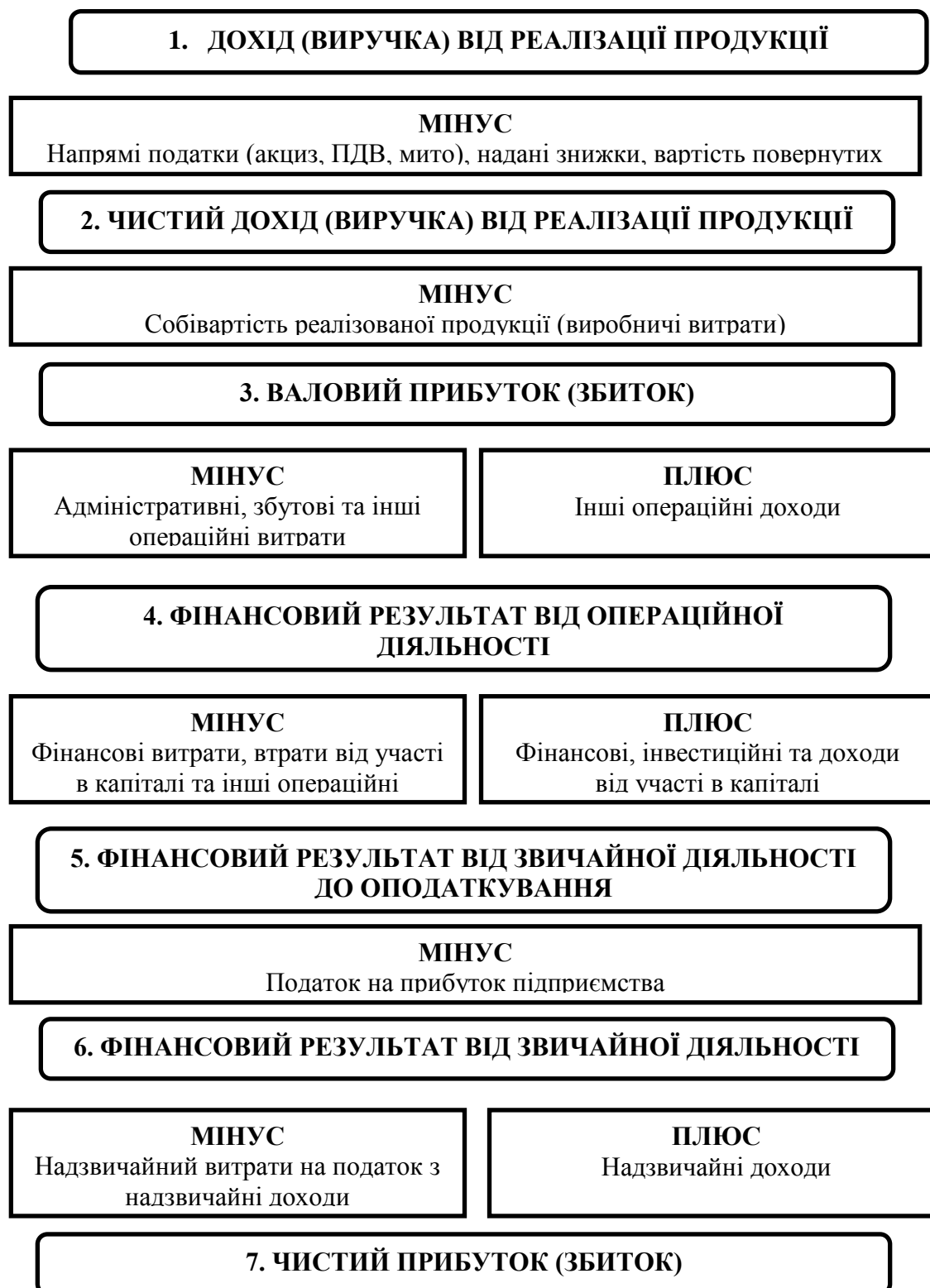

Рис. Формування фінансових результатів діяльності підприємства

Формування фінансових результатів діяльності підприємства відбувається у кілька етапів та містить визначення таких його складових:

- чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (послуг);
- валового прибутку (збитку);
- фінансового результату від операційної діяльності;
- прибутку (збитку) від звичайної діяльності до оподаткування;
- прибутку (збитку) від звичайної діяльності;
- чистого прибутку (збитку) звітного періоду.

Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) визначається шляхом вирахування з доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) відповідних податків, зборів, знижок тощо.

Валовий прибуток (збиток) розраховується як різниця між чистим доходом від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) і собівартістю реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибуток (збиток) від операційної діяльності визначається як алгебраїчна сума валового прибутку (збитку), іншого операційного доходу, за мінусом адміністративних витрат, витрат на збут та інших операційних витрат.

Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до оподаткування визначається як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від операційної діяльності, фінансових та інших доходів (прибутків), фінансових та інших витрат (збитків).

Формування фінансових результатів відображено на рисунку

Прибуток від звичайної діяльності визначається як різниця між прибутком від звичайної діяльності до оподаткування та сумою податків з прибутку. Збиток від звичайної діяльності дорівнює збитку від звичайної діяльності до оподаткування та сумі податків на прибуток.

Чистий прибуток (збиток) розраховується як алгебраїчна сума прибутку (збитку) від звичайної діяльності та надзвичайного прибутку, надзвичайного збитку та податків з надзвичайного прибутку.

2.4. Використання та розподіл прибутку підприємства.

Отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу. У розподілі прибутку можна виділити два етапи.

Перший етап – це розподіл загального прибутку. На цьому етапі учасниками розподілу є держава й підприємство. У результаті розподілу кожний з учасників одержує свою частку прибутку. Пропорція розподілу прибутку між державою і підприємствами має важливе значення для забезпечення державних потреб і потреб підприємств. Це одне з принципових питань реалізації фінансової політики держави, від правильного вирішення якого залежить розвиток економіки в цілому.

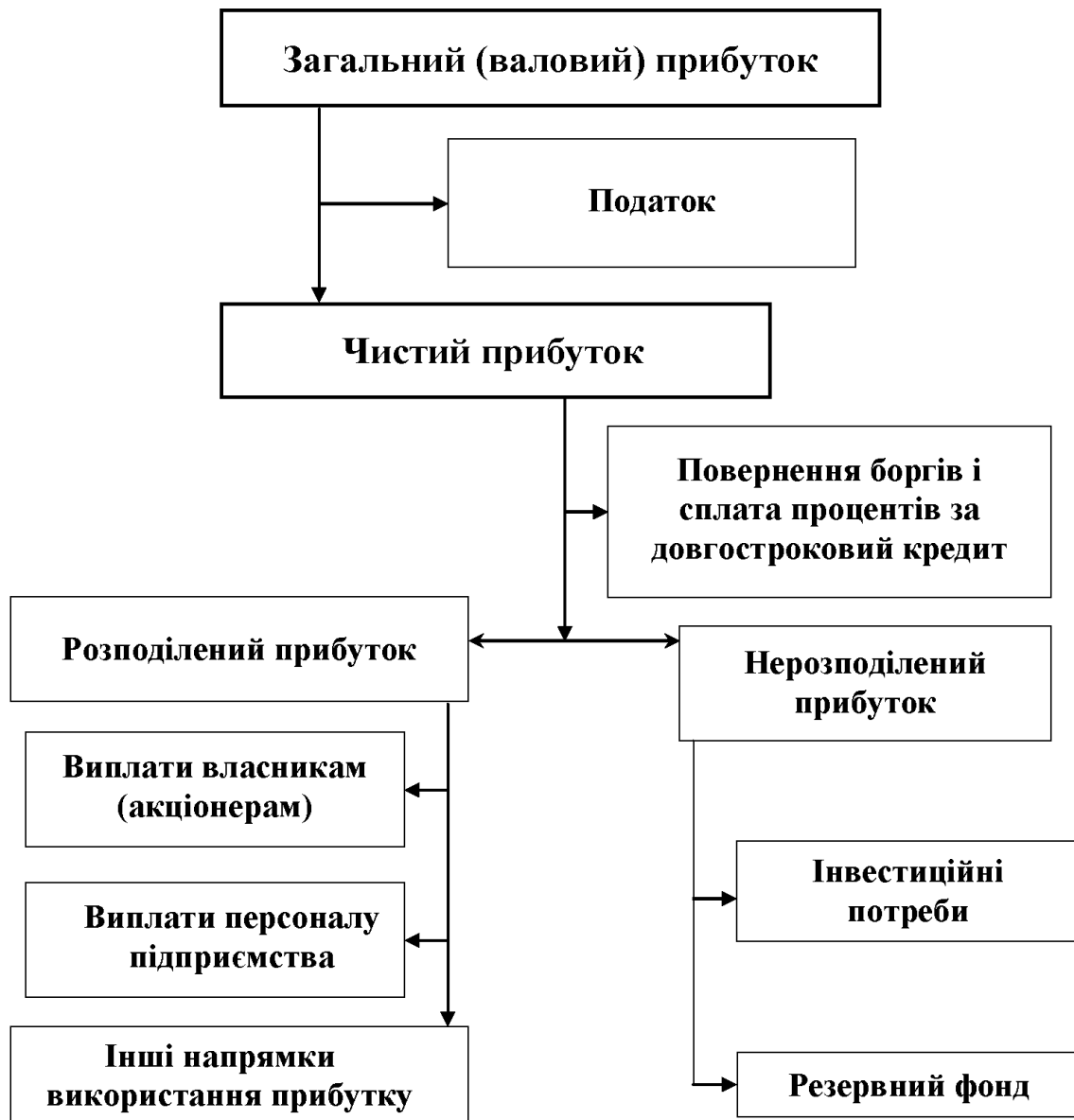

Рис. Схема використання прибутку підприємства

Пропорції розподілу прибутку між державою (бюджетом) і підприємством складаються під впливом кількох чинників. Істотне значення при цьому має податкова політика держави щодо суб'єктів господарювання. Ця політика реалізується в сумі податків, що сплачуються за рахунок прибутку, у визначенні об'єктів оподаткування, ставках оподаткування, у порядку надання податкових пільг.

Другий етап – це розподіл і використання прибутку, що залишився в розпорядженні підприємств після здійснення платежів до бюджету. На цьому етапі

можуть створюватися за рахунок прибутку цільові фонди для фінансування відповідних витрат.

Головна вимога, яка пред'являється сьогодні до системи розподілу прибутку, що залишається на підприємстві, полягає в тім, що вона повинна забезпечити фінансовими ресурсами потреби розширеного відтворення на основі встановлення оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і накопичення.

Із загального прибутку сплачується податок, решта коштів поступає у повне розпорядження підприємства та використовується згідно з його статутом і рішеннями власників.

Цю загальну схему розподілу прибутку можна конкретизувати стосовно підприємств із різними організаційно–правовими формами. Це стосується насамперед акціонерних товариств (підприємств). Як відомо, власники акцій одержують частину корпоративного прибутку у вигляді дивідендів (доходу інвесторів на вкладений капітал).

Прибуток є важливим показником ефективності виробничо-господарської діяльності, а також джерелом формування централізованих і децентралізованих фінансових ресурсів. Отриманий підприємством прибуток може бути використаний для задоволення різноманітних потреб. По-перше, він спрямовується на формування фінансових ресурсів держави, фінансування бюджетних видатків. Це досягається вилученням у підприємств частини прибутку в державний бюджет. По-друге, прибуток є джерелом формування фінансових ресурсів самих підприємств і використовується ними для забезпечення господарської діяльності.

Розвиток ринкових відносин підвищує відповідальність і самостійність підприємств та інших суб'єктів ринку в підготовці та прийнятті управлінських рішень. Ефективність цих рішень багато в чому залежить від об'єктивності, своєчасності та всебічності оцінювання існуючих й очікуваних фінансових результатів діяльності підприємства. Це сприяло розвитку такого важливого напрямку аналітичної роботи, як аналіз фінансових результатів діяльності підприємства.

Мета аналізу фінансових результатів діяльності підприємства — інформаційно забезпечувати прийняття рішень, на які істотно впливають фактичні або прогнозні дані про фінансові результати його діяльності. Ідеться про отримання відносно невеликої кількості ключових, найінформативніших параметрів, що об'єктивно і всебічно характеризують стан та динаміку результатів діяльності підприємства. Фінансовий аналіз підприємств проводиться з метою виявлення вразливих місць і визначення шляхів їх усунення. Дані аналізу відіграють вирішальну роль при визначенні напрямів конкурентної політики підприємства, вони використовуються при оцінці виконання поставлених перед ним завдань і для розробки програм розвитку на перспективу.

Додаткова література:

1. Пастухова В.В. Розвиток теорії та практики фінансового управління в Україні / В.В. Пастухова. Збірник наукових праць. Київ. 2017. №2. С. 25- 30.
2. Савчук В.П. Финансовый менеджмент предприятий. К.: Издательский дом «Максимум». 2011. 600 с.

3.Соснін О.С., Казарцев В.В. Виробничий і операційний менеджмент: Навч. посібник. К.: ЄУФІМБ. 2014. 147 с.

4.Сафонов Ю. М. Управління потенціалом підприємства: навч. посібник. Одеса: Апрель. 2015. 234 с.

5.Семенов Г.А. Організація і планування на підприємстві: навч. посібник. К.: Центр навчальної літератури. 2013. 528 с.

6.Сергеев И.В. Экономика предприятия: 2-е изд. перераб. и доп. М.: Финансы и статистика. 2014. 304 с.

7.Ситник Г.К. Стратегічне фінансове планування в системі управління підприємством торгівлі. БІЗНЕС ІНФОРМ. №9. 2016. С. 359- 369.

8.Сутність фінансової діяльності: роль та значення інвестицій. Вінницький національний аграрний університет. URL: edu.com.ua

9.Інвестиції: економічна сутність та класифікація. URL: edu.com.ua/

10.Тарасюк Г.М. Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства. навчальний посібник. К.: «Каравела». 2014. 432 с.

11.Управління фінансовим станом підприємства / Тарасюк Г.М.: навчальний посібник. К.: КНЕУ. 2014. 527 с.